

QUESTIONING THE MENTAL HEALTH EXPERT'S CUSTODY REPORT
KRITIČKA ANALIZA VJEŠTAČKE PROCJENE RODITELJSKE PODOBNOSTI
IRA DANIEL TURKAT, PH.D., Venice, Florida

Prijevod i objavljivanje na internetskim stranicama Udruge Dijete-razvod je autor ovoj neprofitnoj udruzi pismeno odobrio. Za potrebe citiranja, naslov originala je naveden u zaglavlju članka.

Malo je aktivnosti kojima se stručnjak mentalnog zdravlja bavi, a koje su emocionalno uzbudljivije, kontroverznije i potencijalno štetnije nego što je to procjena roditeljske podobnosti. Proces ometaju dvije ključne činjenice. Prvo, znanstvena literatura o određivanju roditeljske podobnosti je žalosno neadekvatna. Drugo, na svakog kompetentnog profesionalnog vještaka, dolazi puno nekompetentnih.

Zbog ovih razloga, važno je da odvjetnici budu upućeni u neke od jakih i slabih strana sadržanih u preporukama vještaka roditeljske podobnosti. Ovaj će članak dati pregled brojnih pitanja koja bi trebalo razmotriti pri ispitivanju takvog vještačkog izvješća o roditeljskoj podobnosti i preporuci vještaka.

ZNANSTVENA LITERATURA

Možda je najveća zapreka sposobnosti stručnjaka mentalnog zdravlja pri davanju nepristrane, stručne i prikladne preporuke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, odsustvo pouzdanog znanstvenog korpusa istraživanja u ovom području. Danas ne postoji jednoznačni korpus znanstvenih podataka o nekim od temeljnih pitanja koje čine podlogu preporuke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti. Na primjer, ne postoje jasni znanstveni dokazi koje se odnose na same roditeljske osobine koje garantiraju 'dobro roditeljstvo'. Također nam nedostaju pouzdani istraživački podaci koji se odnose na djelovanje na budućnost djeteta koje je smješteno s 'pogrešnim' roditeljem. Postojeći nedostatak uspostavljenih znanstvenih podataka o ovim pitanjima, ostavlja stručnjaku mentalnog zdravlja ogromne margine u odnosu na to kako će odlučiti provoditi procjenu roditeljske podobnosti i na to kako će tumačiti podatke prikupljene za tu procjenu. Budući je tako, ono što jedan stručnjak mentalnog zdravlja vidi kao kritično, drugi može smatrati beznačajnim. Ovo stavlja sud u ogromnu nepriliku - takovu da je sud, ponekad, možda nije ni svjestan.

Problem dobro ilustrira situacija kad je stručnjak mentalnog zdravlja koji ima izvrsni stil prezentacije u sudnici, zapravo nestručan. Sud, oslanjajući se na nekoga za koga vjeruje da je stručnjak, zapravo dobiva loš savjet, koji sam ne može procijeniti, jer za to nema stručnog znanja. Nažalost, kao što je gore navedeno, mnogi pojedinci koji se bave poslom davanja mišljenja o roditeljskoj podobnosti, to vjerojatno ne bi trebali raditi. Nadam se da će čitatelju informacije sadržane u ovom članku biti korisne u procjenjivanju izvješća takvog stručnjaka mentalnog zdravlja.

AKREDITIVI STRUČNJAKA

Psihijatar, psiholog i socijalni radnik su stručnjaci u našem društvu koji se bave pitanjima mentalnog zdravlja. Nažalost, autor nema saznanja o ikakvim znanstvenim podacima koji dokazuju da su psihijatar, psiholog ili socijalni radnik sposobniji u donošenju dobre odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti nego što je to iskusan sudac obiteljskog suda. Međutim, kako se ove stručnjake često poziva da sačine procjenu roditeljske podobnosti, prikazat ću svoj stav u vezi s nekim 'idealnim' osobinama koje treba imati profesionalni vještak roditeljske podobnosti.

Vještak bi trebao biti u stanju dokumentirati da je donio značajan broj odluka o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti koje odražavaju stav bez predrasuda (npr. vještak ne preporuča uvijek da djeca žive s majkom).

Doktorat iz kliničke psihologije je općenito drugačija profesija od druge dvije profesije po tome što pruža najviše izobrazbe bazične znanosti. Posjedujući kritički stav prema podacima bilo koje vrste i alate kojima će razumjeti znanstvenu literaturu relevantnu za slučaj, doktor ove znanosti je vjerojatno povlašten stručnjak. Međutim, to nije uvijek slučaj. To posebice nije slučaj kad osoba koja obavlja vještačenje nema konkretnu obuku u području razvoja djeteta. Temelj za preporuku o

tome s kojim će roditeljem dijete živjeti je sposobnost predviđanja budućeg razvoja djeteta ako bude s određenim roditeljem. Stručnjaci sa samo jednim dodiplomskim kolegijem iz dječjeg razvoja čini se nemaju dovoljno podloge. Umjesto toga, idealni stručnjak mentalnog zdravlja koji vještači ima značajno obrazovanje u području dječjeg razvoja, s posebnim razumijevanjem faza razvoja i načina interakcije s pozitivnim i negativnim karakteristikama svakog od roditelja.

Osim gore navedenih kvalifikacija, idealni vještak ima značajno obrazovanje iz psihopatologije s naročitim razumijevanjem čimbenika koji uzrokuju razvoj mentalnih poremećaja. Posebice, vještak bi trebao posjedovati specijalizaciju u području osobnosti i poremećaja ličnosti. Kliničar kojem nedostaju prvoklasne dijagnostičke vještine potencijalno ne pruža obitelji i djetetu ono što je potrebno.

Idealni vještak ima puno godina iskustva u kliničkoj praksi. Međutim, osim toga, vještak bi trebao biti u stanju dokumentirati da je sačinio značajan broj odluka o roditeljskoj podobnosti koje pokazuju da nema predrasuda (npr. vještak ne preporuča uvijek da djeca žive s majkom).

Konačno, stručnjak mentalnog zdravlja u ovom području jasno daje sudu na znanje da su provedeni testovi, tumačenja i preporuke potencijalno podložni pogreškama. Vještak ne samo da treba to sudu posvijestiti, već treba sudu ukazati na opseg i razinu mogućih grešaka u datom slučaju.

ODNOS VJEŠTAKA I STRANAKA

Mi smo svi podložni predrasudama, nekih od njih nismo niti svjesni. Čak i najnepristraniji vještak se može ponekad uhvatiti u favoriziranje jednog roditelja u parnici oko toga s kojim će roditeljem živjeti, zbog razloga koje imaju malo veze s kvalitetom roditeljstva koje taj roditelj može ponuditi. Budući je to potencijalna mogućnost čak i sa 'najobjektivnijim' vještacima, implikacije unajmljenih vještačenja su očite: unajmljenim vještacima ne bi trebalo biti dozvoljeno obavljati ova vještačenja.

Drugo ključno pitanje u vezi s odnosom između vještaka i uključenih strana je ono što je poznato kao 'dvojni odnos'. On nastaje kad vještak ima odnose s jednim ili oba roditelja neovisno o konkretnom vještačenju. Na primjer, uzmimo da supruga odlazi terapeutu zbog osobne psihoterapije i onda ponudi njegove usluge sudu radi vještačenja roditeljske podobnosti. U ovom slučaju, vještak ima jasnu povijest podrške i pomoći, i, što je najvažnije, ima povijest da drži stranu svojem klijentu. Ovo neupitno čini terapeuta pristranim, htio to priznati ili ne. Takva osoba ne bi smjela vještačiti obitelj radi preporuke o roditeljskoj podobnosti.

Drugi primjer problema s dvojnim odnosom nastaje kad jedna od strana u postupku uđe u terapiju po nalogu suda s određenim terapeutom, a onda taj terapeut preporuča da se obavi vještećenje cijele obitelji. Iako je preporuka sama po sebi možda prikladna, neprikladno je da terapeut kojeg je sud dodijelio jednoj od strana u postupku kasnije obavlja vještačenje obitelji.

Pokušaj da se bude terapeut i vještak istodobno povećava rizik od pristranih 'stručnih' mišljenja.

PSIHOLOŠKO TESTIRANJE

Psiholozi su među sobom podijeljeni kad se radi o važnosti i prikladnosti psihološkog testiranja pri određivanju s kojim roditeljem dijete treba živjeti. Činjenica da postoje tisuće testova dostupnih u psihološkoj literaturi samo povećava problem.

Uporaba IQ testova je samo jedno od spornih pitanja. Neki smatraju da su potrebni u svakom slučaju, dok ih drugi smatraju krajnje nepotrebni i neprikladni pri procjeni roditeljske podobnosti. Ovom autoru izgleda da, ukoliko je inteligencija djece bitna u vezi s tim koji bi roditelj bio bolje u stanju podržavati djetetove značajke, onda su možda IQ testovi relevantni. Neki vještaci možda ga samo dodaju da bi 'opravdali račun' za uslugu. IQ test je jedan od najpoznatijih i najbolje uspostavljenih instrumenata povezanih s radom kliničkog psihologa. U skladu s navedenim, čitatelj se ne bi trebao iznenaditi time što testovi nižeg statusa mogu biti čak kontroverzniji.

Posljednjih je godine više psihologa pokušalo razviti 'objektivna' mjerila koja su specifična za vještačenja o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti. Na primjer, Bricklin je razvio Bricklinovu skalu percepcije (Bricklin Perceptual Scales) i tvrdi da postoji 90-postotno suglasje između njegove skale i odluke suca. Također, Ackerman-Schoendorf-ova skala za procjenu roditeljske podobnosti ASPECT (Ackerman-Schoendorf Scales for Parent Evaluation of Custody) je nedavno uvedena i autori također tvrde da postoji 90-postotno suglasje između njihove skale i odluke suca. Stručnjak mentalnog zdravlja koji nije koristio ove testove treba biti upitan zašto nije. Oni stručnjaci koji koriste ove testove trebaju odgovoriti na pitanje o količini i kvaliteti istraživanja ovih testova, koji dokazi njihove konkretne validnosti postoje u znanstvenoj literaturi i koji su poznati uzroci pogreške u njima u odnosu na konkretan slučaj.

INTERPRETACIJA TESTA

Iako je izbor psiholoških testova dovoljno kontroverzan, interpretacija dobivenih podataka može biti još kontroverznija. U mojoj praksi, kako kliničkoj tako i nastavi doktorantima psiholozima, često sam uočio da dva stručnjaka promatraju iste podatke i tumače ih na potpuno različit način. Neki psiholozi mogu prezentirati računalna tumačenja kao 'objektivnija', ali i tu ima problema. Prije svega, računalna interpretacija je ograničena onim što ljudsko biće stavi u program računalnog tumačenja. Iako je računalo dosljedno u primjeni pravila koja su mu data, to ne znači da su pravila koja su mu data nužno ispravna. Nadalje, veliki je broj računalnih programa za tumačenje koji su psiholozima dostupni danas, a količina znanstvenih dokaza validnosti za njih strahovito varira. U tom svjetlu, vještak u području psihologije treba biti ispitan u vezi s ovim pitanjem.

Ako psiholog ima na umu izbor u vezi s tim s kim dijete treba živjeti, on/a može analizirati podatke dobivene psihološkim testiranjem tražeći dokaze koji će taj izbor potvrditi, naspram traženju dokaza koji će ga odbaciti.

Osim toga, dva najpoznatija i najšire korištena opsežna testa ličnosti, Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI) i Millon Multiaxial Clinical Inventory (MCMII), data istoj osobi, mogu dati dva vrlo različita računalna tumačenja. Pristranost vještaka može doći u igru kad primijeni dva različita testa ličnosti na istu osobu. Jasno je da tendencija da se selektivno odabiru rezultati postaje problem.

Jednako kao i laici, i psiholozi su skloni tražiti podatke koji potvrđuju njihove ideje. Drugim riječima, ako psiholog ima na umu izbor u vezi s tim s kim dijete treba živjeti, on/a može analizirati podatke dobivene psihološkim testiranjem tražeći dokaze koji će taj izbor potvrditi, naspram traženju dokaza koji će ga odbaciti. Zatim može izvući te podatke za izvješće sudu, ali nesvjesno (ili možda i ne) izostaviti one podatke koji bi mogli biti u kontradikciji s vještačkom preporukom.

PROMATRANJE RODITELJSKIH VJEŠTINA

Mnogi vještaci roditeljske podobnosti ne promatraju konkretno i sustavno interakciju između svakog od roditelja sa svakim djetetom koje je uključeno u vještačenje. Psiholog koji učini propust i sustavno ne promatra interakciju između svakog od roditelja sa svakim djetetom u različitim zadacima, čini obitelji lošu uslugu. U tom slučaju, vještak ograničava podatke na ono što je sekundarno u odnosu na vještačko pitanje: naime, interakcije dijete-roditelj koje će najvjerojatno donijeti djetetu najviše dobrobiti.

Konačni ishod je taj da psiholog koji ne osigura potpuno uvjerljiva i neosporna objašnjenja za svoje tumačenje intervjua, podatke testova i promatranje radi odluke o roditeljskoj podobnosti, ne pruža ni obitelji ni sudu korisnu uslugu.

Odličan način za procjenu interakcija roditelj-dijete je snimiti svakog roditelja sa svakim djetetom kako se neometano bave raznim aktivnostima. Ovo omogućava stručnjaku analizu tih interakcija nasamo, kao i to da može tražiti od drugih kolega da ih pregledaju i daju svoje mišljenje. Ovo povećava sposobnost procjene iznad one koju ima temeljem intervjua, psiholoških testova i zapisa. Psiholog koji ovo ne učini, treba biti spreman objasniti zašto.

U izboru zadataka za interakcije roditelj-dijete koje će se promatrati je ključno to, da ne bi trebali biti pristrani prema bilo kojem od roditelja. Na primjer, ako jedan roditelj zna šivati, a drugi ne zna, bilo bi nepravедno tražiti od svakog roditelja da podučiti dijete kako šivati, što bi bilo vidljivo na video zapisu. Zadaci kao što su igranje neke igre, rješavanje problema ili poduka djeteta nečim korisnom su korisni pokazatelji.

LOGIČKA PODLOGA ZA MIŠLJENJE O PODOBNOSTI RODITELJA

Nije neobično pročitati izvješće vještaka duljine od 10 do 15 stranica koje uključuje intervju, podatke testova i slično, a onda pročitati završni dio u kojem su date preporuke koje nemaju jasne, logične veze s prethodnim podacima. Sud bi trebao tražiti da dio s preporukama pruži logično, jasno i uvjerljivo opravdanje zašto bi jedan roditelj trebao biti primarni roditelj s kojim dijete živi, a drugi ne.

Vještaci, kao i ostali ljudi, često čine greške u logici. Na primjer, uzmimo da su svi prikupljeni podaci o ocu i majci relativno jednaki, osim što majka ima povišene vrijednosti na subskali depresije u MMPI testu. Dodijeliti ocu pravo primarnog roditelja s kojim će dijete živjeti samo zato što majka ima jedan pokazatelj testa koji ukazuje na depresiju, predstavlja nedovoljno opravdanje za to. Zapravo, čak i kad jedan od roditelja pokazuje neke vrste psihopatologije, to ne znači da je to loš roditelj. Konačni ishod je taj da vještak koji ne osigura potpuno uvjerljiva i neosporna objašnjenja za svoje tumačenje intervjua, podatke testova i promatranje radi odluke o roditeljskoj podobnosti, ne pruža uslugu koja je od koristi ni obitelji ni sudu.

Drugi problem u vezi s logičkom podlogom za vještačko mišljenje je da neki vještaci krivo prikazuju vrijednost svojih preporuka. Na primjer, jedan je psiholog u svojem izvješću sudu napisao da je metoda kojom se služio za procjenu zasnovana na metodi bivšeg predsjednika Udruga američkih psihologa (American Psychological Association - APA). Ovo implicira da vještačko izvješće posjeduje vrijednost. Nažalost, ovo je krivo prikazivanje vrijednosti izvješća iz najmanje tri razloga. Prvo, osoba koja je bila predsjednik APA, postigla je veliki politički uspjeh. Međutim, nema dokaza da je pristup predsjednika APA vještačenju obitelji pridonio tom političkom uspjehu. Drugo, čak i ako je postupanje predsjednika APA u vještačenju obitelji vrijedno, nema dokaza da konkretni vještak koji koristi tu metodu ima istu razinu stručnosti kao predsjednik APA u primjeni i tumačenju te metode. Konačno i najvažnije, nema pouzdanih znanstvenih dokaza da je postupanje predsjednika APA metoda izbora za provođenje vještačenja o tome s kojim roditeljem dijete treba živjeti. Znanstvena literatura je ta koja treba voditi postupke vještačenja roditeljske podobnosti, ne retorika ni karizma bilo kojeg političkog lidera. Logička podloga za vještačko mišljenje najvrijednija je kad se oslanja na znanstvene podatke.

ZAKLJUČAK

Bitke oko toga s kojim će roditeljem dijete živjeti, razdiru duše. Na kocki su sudbine djece. Znanstveni dokazi na kojima bi se temeljile odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti nisu ni blizu potrebne razine koja bi stručnjacima pri donošenju takvih odluka omogućila da se na njih oslone. Do dozrijevanja znanstvene literature o ovom pitanju, izvješća 'stručnjaka' mentalnog zdravlja treba promatrati kritički.

Sadržaj web stranice Dr Ira Daniel Turkat:

<http://iraturkat.com>

Dr Ira Turkat o Sudskom postupku za to s kim će dijete živjeti

Javno priopćenje

Neki članci koje sam objavio u stručnim časopisima kao što su *Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers* (Stručni časopis Američke akademije odvjetnika obiteljskog prava), *The Judges' Journal* (Stručni časopis za suce), *Court Review* (Sudački časopis), *American Journal of Family Law* (Američki stručni časopis za obiteljsko pravo), *Journal of Family Violence* (Stručni časopis za obiteljsko nasilje) i *Clinical Psychology Review* (Stručni časopis za kliničku psihologiju), objavljeni su dijelom ili u cjelosti na raznim internetskim stranicama koje su zanimljive različitim čitateljima. Ostavimo li autorska prava po strani, valja imati na umu da sam ove članke pisao isključivo radi edukacije stručnjaka.

U svjetlu očitog interesa koji za moj rad na području sudskih postupaka za to s kim će dijete živjeti pokazuju ljudi izvan struke, osjećam se obveznim izravno dati nekoliko temeljnih preporuka onima koji se bore za to da dijete živi s njima

- 1. Prvo mislite na djecu. Ovo bi trebalo voditi svaki vaš korak u postupcima kako u sudnici, tako i izvan nje.**
- 2. Ako duboko u svom srcu vjerujete da ste na pravoj strani, i odlučite se za vođenje sudskog postupka, učinite sve najbolje što možete, ne previđajući ni najmanji detalj tokom parnice.**
- 3. Općenito, postoji nedostatak potrebnih znanstvenih istraživanja u kojima bi se našlo uporište za vrijednost preporuka stručnjaka mentalnog zdravlja sudu, u vezi s tim s kojim će roditeljem dijete živjeti.**
- 4. Suci mogu donijeti izvrsne odluke ali i ne moraju. Strategija vođenja slučaja i predstavljanje slučaja na sudu su najvažniji. Kad zaista vjerujete da ste na pravoj strani u borbi za svoju djecu, vaš je posao postići najbolju moguću sudsku odluku ili postići najbolju moguću nagodbu. Priskrbite si najbolju moguću pomoć u ovom pothvatu. Vaša djeca ne zaslužuju ništa manje od toga.**

Ira Daniel Turkat, Ph.D. - Venice, Florida